

יום הפפרים

צִדְקַת תַּעֲשֶׂה לַתּוֹרָה – יוֹם הַכִּפּוּרִים

"יוֹם כִּפּוּרִים הוּא לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם" – מה זה לְכַפֵּר?

הפעם נעסוק בעיקר בשמו של היום, **יוֹם הַכִּפּוּרִים**, שם המייצג את מהותו של היום הקדוש, המוגדר בתורה גם כ"שַׁבָּת שְׁבִתוֹן". התורה מסבירה את המצוות הייחודיות ליום זה, בהיותו יום יחיד מיוחד, "כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יִכָּפֵּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם מִכָּל חַטֹּאתֵיכֶם לִפְנֵי ה' תִּטְהָרוּ". לדברי חז"ל, תשובה ללא יום הכיפורים אין בה די, ויום הכיפורים הוא זה שמכפר, למי שעשה כבר תשובה. מה משמעותו ופשרו של **יוֹם הַכִּפּוּרִים**? מהי הכפרה בעצם, ובמה חשיבותה? ומדוע עלינו לצום ולהתענות לשם כך? כדי להבין זאת עלינו לרדת לשרשה של המלה **כִּפּוּרִים** - כ.פ.ר.

חיפוש אחר המופע הראשון של שורש זה בתורה, עשוי לעזור לנו בהבנת מהותו הפנימית, המקורית. ומעניין לגלות שהמופע הראשון של שורש זה בתורה, כרוך בסיפור של תיבת נוח. הקב"ה מנחה את נוח לגבי בניית התיבה: "עֲשֵׂה לְךָ תֵּבַת עֲצֵי גִפְרִי... וְכִפַּרְתָּ אֹתָהּ מִבֵּית וּמִחוּץ בַּכֹּפֶר". מפסוק זה מובן ש**לְכַפֵּר** במקרה זה, משמעותו **לַצְפּוֹת**, ולכסות את דפנות התיבה. ואכן, רש"י מסביר במקום, ש**כֹּפֶר** הינו "זפת שריחו רע". יתרונו של **הכֹּפֶר** דווקא, במעשה התיבה, היה הצורך באיטום מוחלט מפני מים, לבל יחדרו מי המבול אל התיבה. יוצא שהפעולה הנעשית עם **הכֹּפֶר** קרויה **כִּפְרָה**. אגב, מעניין לגלות שגם המזרקים (או המזרקות), באמצעותם נלקח דם הקרבנות ונזרק על גבי המזבח, קרויים בשם **כִּפּוּרִים** (נזכרים בכינוי זה בספר עזרא ובספר דברי הימים). הדברים מתיישבים עם העובדה שפעולת האיטום של התיבה נעשתה ע"י הרתחת הזפת **השחורה** ויציקתה כשהיא נוזלית, על דפנות התיבה.

השם הנשמע קשה - **כִּפְרָה** - מעורר אותנו לשאול, האם יש זיקה בין פעולה זו ובין **כִּפְרָה** באמת, או באלוקות חס ושלום? והתשובה היא כנראה, שכן. מעניין לשים לב לדרך בה ילד קטן שמחליט **לכפור** במציאות, כמו מצליח להעלים אותה. הוא עושה שימוש בכף ידו (או באצבעותיו) וכופה אותה על ראשו (ריש), על עיניו בדרך כלל, והוקוס-פוקוס. מאותו רגע, המציאות שעמדה לנגד עיניו אינה קיימת. בדומה לכפירה הגשמית, שעניינה איטום של עצמים חומריים, כך גם ברוחניות. הכפירה נוצרת כאשר אדם אוטם את נפשו ואת הכרתו מפני ראיית האלוקות. כל **עבירה**, **מעבירה** עוד פיסה של עור למצב של **איטום**, מוסיפה עוד שכבה דקה של **כֹּפֶר** על הכרתו ואוטמת את חושיו הרוחניים, ובמיוחד את לבו ונפשו, מהיכולת לראות, לשמוע או לחוש אלוקות. התורה גם מזהירה אותנו מפני התוצאה של אכילת מאכלות אסורים, "**וְנִטְמָתָם בָּם**", מפני **טמטום** הלב, אטימות שאינה מאפשרת לאוכל אותם להבחין בין טוב לרע. מדובר כאן בהוספה של מעין שכבות של **עור**, **עורלה**, החוצצת ומסתירה את האור השופע מהנשמה, אור שנועד להאיר את הכרתו הפעילה.

גם כאשר אדם מקבל **מִכָּה**, עליו להאמין שהיא נועדה לטובה, וכפי שלימדונו חז"ל, "הקב"ה מקדים תרופה למכה", כלומר, שבמכה עצמה, מצוי גם הפתרון לבעיה. לא די בכך שארס הנחש מאפשר להכין **נְסִיב** לטיפול בהכשה, אלא שכיום משמשים מרכיבים שונים מגופם של נחשים ארסיים, ולא רק הארס, לפתרון של מגוון בעיות רפואיות. הדבר נכון לא רק בתחום הרפואה, אלא בכל התחומים, התיקון הוא "**בדומה**", למקור הבעיה, אפילו לגבי השורש הלשוני של פעולה. כאשר אנו מטים שורש מסוים בבניין אחד, מתקבלת משמעות מסוימת, ואילו הטייתו בבניין אחר עלולה/עשויה לתת משמעות הפוכה. אם ניקח למשל את השורש "השורשי" - ש.ר.ש - ונטה אותו בבניין **פָּעַל**, נקבל **לְשַׁרֵּשׁ**, שמשמעותו לעקור מהשורש (טוב לגבי יבלית ושיחים קוצניים). לעומת זאת, אם נטה את אותו השורש בבניין **הִפְעִיל**, נקבל **לְהַשְׁרִישׁ**, שעניינו הפוך, להכות שורש, כאשר הזרע מצליח להוציא שורשים ולתקוע אותם באדמה בחוזקה. קיבלנו איפוא שתי פעולות הפוכות, מאותו השורש. האם ניתן למצוא בדומה, מאותו השורש, פעולה מתקנת ל**כִּפְרָה**?

אם נבחן את ההטיות השונות האפשריות עם השרש **כ.פ.ר**, נגלה את האפשרות ל**כֹּפֶר**, שברוחני אכן באה לתקן בחסד גדול, את מעשה ה**כִּפְרָה**, דהיינו לסלק את **הכֹּפֶר**, להוריד את המעטה האטום המונע מאתנו אפשרות רוחנית לראות ולחוש אלוקות. ההטיה של **לְכַפֵּר** היא בבניין **פָּעַל**, הקרוי גם בניין **קל**. הדבר כמו בא לרמוז לנו עד כמה קל לכאורה, ל**כֹּפֶר** באמצעות **כֹּפֶר**. כאשר יוצקים את הזפת הרוחת, היא נוזלית וגמישה ולכן גם חודרת מבעד לסדקים ולחורים. אך אם לא מקנחים את המעטה הנוזלי תוך פרק זמן קצר, הזפת מתקשה ואוטמת כל חדירה של מים (גם של אור ואויר).

ובהקבלה ברוחני, אם לא שבים ומתקנים את הקלקולים בהקדם, נוצרת קליפה המקשה על הגעתו של ה"אור" לעיניים, של האויר לנשימה (**לנשמה**) ושל "מים חיים" לשתייה ("אין מים אלא **תורה**"). אז, כבר נדרש אמצעי חזק יותר, כדי שה**כֹּפֶר** לא יוכל לעמוד בפניו. לכן, המילה ל**כֹּפֶר** באה כבר בבניין **כבד**, ומיטָה **כָּפַעַל**. בחפשנו אחר דבר כזה, יש משקל גדול מאוד לרצון שלנו לתקן, אם כי לשם כך לא די ברצון שלנו לתקן.

וכיצד ניתן בכלל, בסביבה אטומה כזו, להגיע לרצון לתקן? כפי שלימדונו רבותינו, "אין כל דבר עומד בפני בעלי תשובה". ברגעים של חסד, וב**יוֹם הַכִּפּוּרִים** במיוחד, הקב"ה קורע לו לאדם חלון קטן בקליפת ה**עורלה** האטומה, "**צַהֵר תַּעֲשֶׂה לַתֵּבָה**",

שמבעד לו, יוכל האור האלוקי להפציע, לגרום לו להבין באיזו חשיכה הוא שרוי, ולעורר את רצונו לשוב למצב הקודם, של ראייה ברורה, של שמיעה צלולה ושל נשימה זכה של אויר צח. ומה עליו לעשות לשם כך?

לכך כמו רומזות אתיות הפועל **כפר**, במתכונת **כפר-ר**. **כף** היא האות **הכפופה** ביותר, ועניינה **כפיפה וכפיה** בעיקר. הצירוף **כפף (כף+פ)** מרמז ביתר שאת על **כיפוף**, אך את מה צריך לכופף? התשובה: את האות **ר** יש, **ראש** בארמית. כדי שיוכל לשוב בתשובה אמיתית, על האדם להכיר בחטאו ולהודות בכך. ההודאה וההנהון, באים לידי ביטוי ב**כפיפת הראש** כלפי מטה. אך בכך לא די, על האדם גם ל**כונן** ראשו בהכנעה בפני קונו, כדי לקבל עליו עול מלכות שמים, ולהחליט שלא ישוב עוד ל**כפלה**. ואז מתחיל התהליך של "מחיתי כעב פשעיו וכענן חטאותיו", סילוק הגורמים הכהים המסתירים בעד האור האלוקי. הקב"ה מקיים את התחייבותו של משה רבינו איש האלוקים, "ומל' ה' אלקיך את לבבך ואת לבב זרעך... למען חיך". הקב"ה **מכפר**, וכמו ממיס את **הכפר** מסלק את ערלת הלב שלנו, והלב שב לחיות, לחוש ולפעום אלוקות. במקום **עור אוטם** אנו זוכים ל**אור ממה**. ולנו נשאר רק לקנח אותו מעלינו, בתשובה, בתפילה, במצוות ובמעשים טובים.

וענייתם את נפשתיכם – מה לצום ולכפרים?

ומדוע מצוה עלינו התורה "**וענייתם את נפשתיכם**"? מדוע עלינו לצום ולהתנזר ביום הכיפורים, מחמש הנאות גשמיות? האם העובדה שלא נאכל כלום או לא נשתה, תשפר את מצבנו הרוחני? אולי להיפך?! בהתייחס לכל אותן הנאות הגשמיות, שהקב"ה משפיע עלינו בטובו, אנו נוהגים בדרך כלל, לצרוך ולנצל אותן במידה מופרזת. וכמו שאכילה מופרזת מוסיפה לגופנו שכבות של שומן, המכבידות עלינו, כך אותן הנאות מצננות אותנו ומפחיתות **מחומה** של ההתלהבות בה אנו אמורים לעבוד את הקב"ה. כאשר אנו כבדים יותר, אנחנו כבר לא קמים לכל מצוה, ואם כבר קמנו, אנו עושים זאת עם הרבה פחות התלהבות, ואז, זה גם לוקח לנו קצת הרבה יותר זמן. בדומה לעמלק, אויב האלוקות, עליו מספרת התורה "אשר קרף בדרך". ומסביר רש"י את המילה, **קרף** מלשון **קירור**: שצינן את התלהבותך, שכמו הפעיל אמצעי בידוד בינך ובין נשמתך, בין עם ישראל ובין הקב"ה.

רמז לקלוקל מסוג זה של הצינון, ניתן למצוא גם באמצעות התיקון שלו, **יום הכפרים**. אמנם גם כושר האיטום של **הכפר**, בא לידי ביטוי רק לאחר שהוא מצטנן, אך בנוסף ל**כפר**, קיימת גם תופעה של מעטה מסוג אחר. מעטה זה אומנם שייך לאותה משפחה לשונית, אך לא זו בלבד שאינו **שחור**, אלא **לבן**, ולא זו בלבד שאינו מזפת שריחה רע, אלא הוא עשוי ממה שהאדם לא יכולים לחיות בלעדיו. המדובר במילה "**כפר**" שמשמעותה, מעטה דק של **אדי מים** שקפאו. המים החיים שעניינם זרימה וחיות, קפאו, וכאשר הם קופאים הם מתחילים גם לבודד, להסתיר ולהקפיא. לכן, כדי לסלקם, עלינו להפשירם ובכך למנוע הצינון וההסתרה.

לכאורה, לא קל לקבל את דברי חז"ל, "**ייסורין מכפרים**", וכי במה ייטיבו הייסורים? אם נסתכל על שורש הייסורים נגלה שעניינם הוא על דרך "**הסרה**", שהקב"ה נוטל ומסיר מאתנו כלים שונים שחנן אותנו בהם. הבעיה היא שעיינים כביכול אין אנו יכולים לחוש בסטותנו מדרך הישר, ובמיוחד בעברנו על דברי הקב"ה שמלין על כך, "תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב מרב כל". מרוב טובה שהקב"ה מרעיף עלינו, נדמה לנו ש"כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה", ובכך אנו כמו תוקעים טריז בינינו לבין הקב"ה. לא זו בלבד שאין אנו מודים לו על השפעת הטוב, אלא אנו מתנתקים מאיתנו במחשבותינו, ברגשותינו ובהכרתנו.

כאן באה המילה "**וענייתם**" וכמו רומזת לנו, ראו עצמכם **כעניים**, כעני שאין לו כלום משלו. לכן, **הסרתם** של אותם יתרונות ו**החסרתם** מאתנו, גורמת לנו ל**התייסר**, בעקבות **ההסרה**, ולגלות באמת עד כמה היה מצבנו רע, אילולא השפיע לנו הקב"ה כל מה שמתקשים אנו להחסיר מעצמנו אפילו ליום אחד. ואז, לאחר התבוננות וחשבון נפש אמיתי, נוכל לראות עד כמה היתה תפיסתנו את המצב רחוקה מדיוק ונזכה להכיר בטוב שהקב"ה מרעיף עלינו בכל רגע ורגע, ולהודות מכל הנשמה, על כל נשימה ונשימה, לה אנו זוכים. בצעד הדל של "**הקרבה**", בו אנו "**שורפים**" ומסירים מגופנו מעט מן השומנים שבו, אנו זוכים ב"גדול" ברוחני, לסלק **מקטים** (מעטה ברבים) המכסים ומסתירים בקיומם, על האלוקות שבנו.

דבר חסידות

באחת מתפילותיו של דוד המלך הוא מציין לשבח את עם ישראל וכמו שואל (רטורית) את הקב"ה "ומי כעמך קישר אל גוי אֶחָד בְּאֶרֶץ?" על ביטוי זה אומר אדמו"ר הזקן (בעל התניא): "עם ישראל גם כשהוא בארציות (גשמיות) העולם, קשור הוא עם ה' אֶחָד (ומקשר את העולם החומרי אל האלוקות). ה' יתברך יוצר מהרוחניות גשמיות (בורא את העולם במאמר, יש מאין), ועם ישראל יוצר מהגשמיות רוחניות (במצוות שהוא מקיים באמצעים גשמיים, הוא מוסיף הארה רוחנית לעולם)". כך מתקיים לו מעין מחזור של רוחניות שהופכת לגשמיות, וגשמיות ששבה והופכת לרוחניות. בכך, כמו הקדים האדמו"ר הזקן את אינשטיין, שקבע בחוק שימור האנרגיה, כי חומר שקול לאנרגיה (**גשמיות** <=> **רוחניות**). (מעובד מהיום יום - בשם אדמו"ר הרי"צ)

שבת שלום ומבורך

וגמר חתימה טובה

חנן חסן

אם ברצונך לקבל את הגיליון במייל או במסרון, פנה אל hhananv@gmail.com או לטלפון 052-569-9691